

Μήνυμα της Παγκόσμιας Ημέρας Θεάτρου 2016

Έχουμε ανάγκη το θέατρο;

Αυτό είναι το ερώτημα που τίθεται ενώπιον χιλιάδων επαγγελματιών του θεάτρου και εκατομμυρίων κουρασμένων από αυτό, ανθρώπων.

Γιατί το έχουμε ανάγκη;

Στις μέρες μας, συγκρινόμενη με τις πλατείες των πόλεων και τις γαίες των κρατών, όπου πραγματικές τραγωδίες συμβαίνουν καθημερινά στη ζωή, η σκηνή μοιάζει πια ασήμαντη.

Τι σημαίνει το θέατρο για μας;

Επίχρυσες γκαλερί και μπαλκόνια σε θεατρικές αίθουσες, βελουδένιες πολυθρόνες, βρώμικα παρασκήνια, δουλεμένες φωνές των ηθοποιών – ή αντιθέτως, κάτι διαφορετικό: Μαύρα κουτιά, βαμμένα με λάσπη και αίμα, γεμισμένα με ένα τσούρμο λυσσαλέων γυμνών σωμάτων.

Τι θα μπορούσε να μας πει;

Τα πάντα!

Το θέατρο μπορεί να μας μιλήσει για τα πάντα.

Για το πώς οι θεοί κατοικούν στον ουρανό, πώς οι φυλακισμένοι μαραζώνουν σε υπόγειες σπηλιές και πώς το πάθος μας εξυψώνει και πώς η αγάπη μπορεί να μας καταστρέψει, πως κανείς δεν έχει ανάγκη έναν καλόν άνθρωπο σ' αυτόν τον κόσμο και πώς βασιλεύει ο δόλος, πώς μερικοί άνθρωποι ζουν σε διαμερίσματα, ενώ τα παιδιά εξασθενούν σε προσφυγικούς καταυλισμούς και πώς όλοι θα πρέπει να επιστρέψουν πίσω στην έρημο και πώς μέρα με τη μέρα αναγκαζόμαστε να αποχωριστούμε τους αγαπημένους μας – το θέατρο μπορεί να μας μιλήσει για όλα.

Το θέατρο υπήρχε και θα συνεχίσει να υπάρχει παντοτινά.

Και τώρα, τα τελευταία πενήντα έως εβδομήντα χρόνια, μας είναι ιδιαίτερα αναγκαίο. Γιατί είναι εμφανές ότι από όλες τις δημόσιες τέχνες μόνο το θέατρο έχει τη δυνατότητα της μετάδοσης – του λόγου, από στόμα σε στόμα, από βλέμμα σε βλέμμα, από χέρι σε χέρι, από σώμα σε σώμα. Το θέατρο δεν χρειάζεται διαμεσολαβητή για να ταξιδέψει ανάμεσα στους ανθρώπους – αποτελεί την πιο διάφανη πλευρά του φωτός, δεν ανήκει ούτε στον νότο, ούτε στον βορρά, στην ανατολή ή τη δύση – ω όχι, είναι η ουσία του ίδιου του φωτός, που λαμπυρίζει από τις τέσσερις γωνίες του κόσμου, ενός φωτός που ακαριαία αναγνωρίζει κάθε εχθρικό ή φιλικό πρόσωπο.

Και χρειαζόμαστε ένα ποικίλο θέατρο, παντός είδους. Παρόλα αυτά, πιστεύω ότι από όλες τις μορφές του θεάτρου οι πιο περιζήτητες θα αποδειχθούν οι αρχαϊκές μορφές του. Το τελετουργικό θέατρο δεν πρέπει να τοποθετείται με τεχνητό τρόπο σε αντιδιαστολή με τα «πολιτισμένα έθνη». Ο λαϊκός πολιτισμός αποδυναμώνεται όλο και περισσότερο, καθώς ο ούτω καλούμενος «πολιτισμός της πληροφορίας» σταδιακά αντικαθιστά και εκδιώχνει τις φυσικές οντότητες, καθώς και την ελπίδα μας για μια συνάντηση μαζί τους, κάποτε.

Μα τώρα το βλέπω ξεκάθαρα: το θέατρο άνοιξε. Η είσοδος είναι ελεύθερη για όλους.

Στο διάολο οι ηλεκτρονικές συσκευές και οι υπολογιστές – πηγαίνετε θέατρο! Γεμίστε ολόκληρες σειρές καθισμάτων κοντά και μακριά από τη σκηνή, ακούστε το λόγο και κοιτάξτε τις ζωντανές εικόνες! – είναι θέατρο αυτό μπροστά σας, μην το παραγνωρίζετε και μη χάνετε την ευκαιρία να συμμετέχετε σ' αυτό – είναι ίσως η πολυτιμότερη ευκαιρία που έχουμε τη δυνατότητα να βιώσουμε από κοινού, μέσα στις μάταιες και βιαστικές ζωές μας.

Χρειαζόμαστε κάθε είδους θέατρο.

Μόνο ένα είδος θεάτρου σίγουρα κανένας δεν έχει ανάγκη – και μιλώ για το θέατρο των πολιτικών παιγνιδιών, ένα θέατρο πολιτικών «ποντικοπαγίδων», ένα θέατρο που παίζουν οι πολιτικοί, ένα μάταιο πολιτικό θέατρο. Αυτό που σίγουρα δεν χρειαζόμαστε είναι το θέατρο της καθημερινής τρομοκρατίας, είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο, αυτό που δεν χρειαζόμαστε είναι το θέατρο πτωμάτων και αίματος στις πλατείες και στους δρόμους, στις πρωτεύουσες ή στις επαρχίες, ένα κάλπικο θέατρο συγκρούσεων μεταξύ θρησκειών και εθνικών ομάδων.

Ανατόλι Βασίλιεφ

Μετάφραση από τα αγγλικά και τα γαλλικά: Αγγέλα Χριστοφίδου

Ανατόλι Βασίλιεφ | Ανατόλιϋ Βασιλϋεβ (Anatoli Vassiliev)

Βιογραφία

(Γεννημένος στις 4 Μαΐου 1942, Πένζα, Ρωσία)

Ο Ανατόλι Βασίλιεφ είναι ένας διεθνώς καταξιωμένος σκηνοθέτης και καθηγητής του Ρωσικού Θεάτρου. Είναι ο ιδρυτής της Σχολής Δραματικής Τέχνης της Μόσχας (1987) η οποία αρχικά βρισκόταν στην οδό Ποβαρσκάγια, ενώ το 2001 μεταφέρθηκε σε νέο κτίριο στην οδό Σρετένκα. Πρόκειται για ένα αρχιτεκτονικά πρωτότυπο χώρο, η σύλληψη του οποίου είχε ως βάση τους σχεδιασμούς του Βασίλιεφ, που θα διευκόλυναν τη θεατρική έρευνα, στην οποία και είναι αφιερωμένη η σχολή.

Από το 1981 δίδαξε αρκετές φορές στο Κρατικό Ινστιτούτο Θεατρικής Τέχνης (GITIS), στο Ινστιτούτο Κινηματογράφου, στη Μόσχα (VGIK) και κατά την περίοδο 2004 – 2008 εργάστηκε ως Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Τμήματος Διδασκαλίας και Έρευνας Θεατρικής Σκηνοθεσίας ENSATT (École Nationale Supérieure des Arts et Techniques du Théâtre) στη Λυών. Θεωρείται ένας από τους σημαντικούς Ρώσους σκηνοθέτες της γενιάς του.

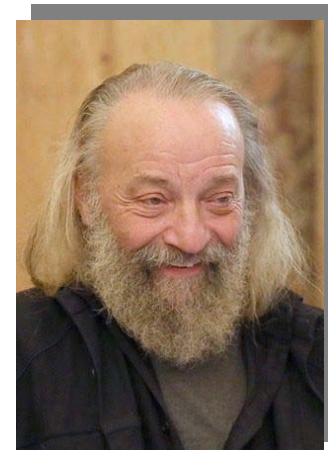
Το 1968 ο Ανατόλι Βασίλιεφ εγγράφεται στο Κρατικό Ινστιτούτο Θεατρικής Τέχνης (GITIS), όπου σπουδάζει μαζί με τον Αντρέι Ποπόφ και την Μαρία Κνέμπελ. Το 1973 αρχίζει να εργάζεται στο Θέατρο Τέχνης της Μόσχας (ΜΧΑΤ), όπου διασκευάζει το έργο *Σόλο για ρολόι με εκκρεμές [Σόλο pre bicie (hodiny)]* του Όσβαλντ Ζαγκράντικ. Από το 1977 εργάζεται στο Θέατρο Στανισλάφσκι υπό τη διεύθυνση του Αντρέι Ποπόφ. Σκηνοθετεί το 1978 την *Πρώτη Εκδοχή της «Βάσσα Ζελεζνόβα» (The First Draught of Vassa Zheleznova)* του Μαξίμ Γκόρκι και το 1979 το έργο *Η ενήλικη κόρη ενός έφηβου άντρα (The Grown Daughter of a Young Man, Vzroslaia doch' molodogo cheloveka)*, του Βίκτωρ Σλάβκιν.

Το 1982 καλείται από το Θέατρο Ταγκάνκα (Taganka Theatre), το οποίο ιδρύθηκε το 1964 από τον Γιούρι Λιουμπίμοφ. Η σκηνοθεσία του έργου *Σερσό (Cerseau)* του Βίκτωρ Σλάβκιν αναγνωρίζεται ως η καλύτερη διασκευή για το 1985. Κατά τη δεκαετία του 1980 αρχίζει να διδάσκει σε σεναριογράφους και σκηνοθέτες κινηματογράφου.

Το 1987 ιδρύει το δικό του θέατρο, τη Σχολή Δραματικής Τέχνης την οποία διευθύνει. Οι πρώτες παραστάσεις του θεάτρου ανεβαίνουν στο υπόγειο του κτιρίου στην οδό Ποβαρσκάγια, βόρεια της περιοχής Αρμπάτ, στο κέντρο της Μόσχας. Η πρώτη θεατρική σαιζόν εγκαινιάζεται με το *Έξι πρόσωπα ζητούν συγγραφέα (Sei personaggi in cerca d'autore)* του Λουίτζι Πιραντέλλο. Μαζί με το *Σερσό* του Σλάβκιν, το οποίο έγραψε ειδικά για το θέατρο του Βασίλιεφ, οι δύο παραγωγές περιοδεύουν στη Δυτική Ευρώπη για πρώτη φορά το 1987-1988.

Η σχολή του εξελίσσεται σε εργαστήριο πειραματισμού της φωνής και του σώματος του ηθοποιού. Ο Ανατόλι Βασίλιεφ επεδίωξε να σκηνοθετήσει μη θεατρικά κείμενα, με στόχο να εξερευνήσει την προφορική και λογοτεχνική τους αξία.

Έχοντας ο ίδιος μια μουσική εκπαίδευση, ο Βασίλιεφ συχνά χρησιμοποιεί τη μουσική στο έργο του. Έχει εμβαθύνει στη μελέτη των δομών ενός έργου, μέσα από τη μεθοδολογία της «Étude» και ενδιαφέρεται για τους τρόπους με τους οποίους ο εσώτερος βίος μιας ιδέας μπορεί να φανερωθεί μέσα από το ρήμα. Μελετά την υλικότητα του ήχου, τον επιτονισμό, επιδιώκοντας να θέσει τις λέξεις σε κίνηση: ο λόγος θα πρέπει να γίνεται βέλος.

Ο Ανατόλι Βασίλιεφ σταδιακά κερδίζει διεθνή αναγνώριση. Το 1992 σκηνοθετεί τη *Μασκαράτα (Masquerade)* του Μ. Λέρμοντοφ στην Κομεντί Φρανσαίζ (Comédie Française), βραβείο «Χάος» (Πιραντέλλο), Αγκριτζέντο, Ιταλία και τον επόμενο χρόνο, στη Ρώμη, το *Καθένας με τον τρόπο του (Ciascuno a suo modo)* του Λ. Πιραντέλο. Το 1997 παρουσιάζει στο Φεστιβάλ Αβινιόν, στην Ιταλία και το Βερολίνο το έργο *Οι Θρήνοι του Ιερεμία (Παλαιά Διαθήκη)*. Η παράσταση τιμείται με το Εθνικό Βραβείο Χρυσή Μάσκα της Ρωσίας (Russia's national Golden Mask Prize). Το 1998 παρουσιάζει το *Δον Ζουάν ή Πέτρινος Καλεσμένος (Дон Гуан, Каменный гость)* του Α. Πούσκιν στο Λα Καρτουσερί (La Cartoucherie).

Ανεβάζει το *Όνειρο του γεράκου (Дядюшкин сон)* του Ντοστογιέφσκι (1994, Βουδαπέστη), το *Ντάμα Πίκα (Пиковая дама)* των Τσαϊκόφσκι - Πούσκιν (1996, Βαϊμάρη), το *Αθώοι Ένοχοι (Без вины виноватые)* του Οστρόφσκι (Ουγγαρία 1998), το *Μότσαρτ και Σαλιέρι (Моцарт и Сальери)* του Πούσκιν, το *Υλικό Μήδειας (Verkommenes Ufer Medeamaterial Landschaft mit Argonauten)* του Χάινερ Μίλερ (2001, Μόσχα).

Στις 4 Μαΐου 2001 το θέατρο μεταφέρεται σε νέο κτίριο στην οδό Σρετένκα, κτισμένο βάσει των σχεδίων του Ανατόλι Βασίλιεφ και του Ιγκόρ Ποπόφ, του Μπορίς Τκχορ και του Σεργκέι Γκουσάρεφ. Η δομή του νέου κτιρίου με τις δύο του σκηνές και τα μεγάλα γυάλινα παράθυρά του, θεωρείται ότι συμβάλλει στην ατμόσφαιρα ενός καλλιτεχνικού εργαστηρίου, όπως το οραματίστηκαν οι δημιουργοί του.

Το 2005 ο Βασίλιεφ ανεβάζει ξανά το *Υλικό Μήδειας* στο Theatre des Amandiers στο Nanterre (Παρίσι). Το 2006 παρουσιάζει το *Για το ταξίδι του Ονιέγκιν (Из пугливости Онегина)*, των Πούσκιν και Τσαϊκόφσκι στο Θέατρο Οδεον και καλείται από το φεστιβάλ Αβινιόν να παρουσιάσει το *Μότσαρτ και Σαλιέρι* και την *Ιλιάδα*.

Το 2006, μετά από μια διαφωνία του με τις αρμόδιες αρχές της Μόσχας, ο Βασίλιεφ εγκαταλείπει τη θέση του στη Σχολή Δραματικής Τέχνης και μετακομίζει στην Ευρώπη. Εργάζεται στο Παρίσι, στη Λυών και στο Λονδίνο. Τρία χρόνια αργότερα προσκαλείται από τον διευθυντή του Θεάτρου Μπολσόι να ανεβάσει μια διασκευή του *Ντον Τζοβάννι (Don Giovanni)*.

Το 2010 ο Βασίλιεφ εγκαινιάζει ένα τριετές πρόγραμμα μαθημάτων για την επιμόρφωση των παιδαγωγών δραματικών σχολών. Το πρόγραμμα, το οποίο εδράζεται στη Βενετία, διαρκεί δύο μήνες ανά έτος και στοχεύει κυρίως σε Ιταλούς επαγγελματίες, αν και ελκύει επίσης παιδαγωγούς, ηθοποιούς και σκηνοθέτες από όλο τον κόσμο.

Το 2011 στο Ινστιτούτο Γκροτόφσκι στην Βαρσοβία, Πολωνία, ο Βασίλιεφ εγκαινίασε ένα σεμινάριο με θέμα τις τεχνικές υποκριτικής. Το σεμινάριο διήρκεσε δύο χρόνια και λειτούργησε ως σημείο επαφής για απόφοιτους στη Βενετία, καθώς και ηθοποιούς από διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες.

Τον Μάρτιο 2016 ο Βασίλιεφ σκηνοθετεί το *La Musica Deuxième* της Μαργκερίτ Ντυράς στη Κομεντί Φρανσαίζ (Comédie Française) στο Παρίσι. Βοηθός του η για χρόνια συνεργάτιδά του Ναταλία Ισάεβα, μεταφράστρια και θεατρική ερευνήτρια, καθώς και ο Μπόαζ Τρίνκερ, ειδικός στη διαπαιδαγώγηση των ηθοποιών.